

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست تحلیل توسعه بومی با تاکید بر شاخص های حکمروایی خوب شهری

مطالعه موردی: محله مفخم شهر بجنورد

سید مسلم سیدالحسینی ۱، سید محسن موسوی ۲

۱- عضو هیئت علمی و دانشیار شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد

۲- دانشجوی دکتری شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد

چکیده

درواقع حکمروایی، عنصر ذاتی همکاری بین جامعه مدنی و جامعه سیاسی و همچنین بین دولت و شهروندان است و ریشه در چشم انداز مدیریت عمومی نو دارد که در واقع پاسخی به دزدگی و ناامیدی از شکست های مشهود دولت رفاه، در هم آوردن موثرتر و کارآمدتر کالاها و خدمات عمومی است. الگوی مدیریت شهری سنتی با شکل گیری تحولات اجتماعی و سیاسی و ارتباطات در دهه های پایانی قرن بیستم با چالش ها و مشکلات بسیاری روبه رو شد و ناتوانی مدیران و سیاست گذاران برای حل یا کاهش آنها، انتقادات وسیعی را به دنبال داشت. بنابراین شهرها برای مدیریت و اداره خود راهی بجز زمینه سازی برای توسعه دموکراسی نیافتند و در این راه به شکل تازه ای از حاکمیت دست یافتند که به نام حکمروایی نامیده می شود. هدف از انجام این پژوهش، تحلیل و بررسی توسعه بومی محله مفخم واقع در شهر بجنورد بر اساس شاخص های هشتگانه حکمروایی خوب شهری است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و گردآوری داده ها با کمک پرسشنامه صورت گرفته است و با استفاده از نرم افزار Spss آزمون اماری T-test انجام شده و به تجزیه و تحلیل آن پرداخته شده است. نتایج به دست آمده در این پژوهش حاکی از آن است که مولفه مسئولیت، اجماع نظری، مشارکت و حاکمیت قانون با اختلاف مثبت از مقدار میانگین ۳ که براساس طیف لیکرت در پرسشنامه به دست آمده وضعیت مناسبی در محدوده مفخم دارند و سایر مولفه ها در سطح ضعیفی ارزیابی می شوند. به طور کلی این محدوده در سطح متوسطی از رویکرد حکمروایی خوب شهری توسعه یافته است.

واژگان کلیدی: توسعه، توسعه بومی، حکمروایی خوب شهری، بجنورد

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

مقدمه و طرح مساله

با رشد شهرنشینی بخصوص تشدید این روند پس از انقلاب صنعتی، جوامع شهری بیش از پیش با تنوع خواسته ها و نیازهای شهروندان و به تبع آن پیچیدگی در اداره امور شهرها مواجه شدند، گام های اولیه برای اداره شهر در قالب برنامه های اقتصادی صورت گرفت و توسعه در الویت دوم پس از رشد اقتصادی مد نظر بود. با فرض اینکه رشد اقتصادی از طریق افزایش سرمایه گذاری در بخش صنعتی موجب افزایش سطح درآمد و افزایش سطح رفاه زندگی شهروندان خواهد شد، اما در طی دو دهه ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ علی رغم رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها سطح زندگی بسیاری از اقشار جامعه ثابت باقی ماند بنابراین جامعه با بحرانی ناشی از توجه یک سو به جنبه های اقتصادی و مالی برای اداره امور شهرها مواجه شدند. در زمینه حل این مشکل دولت های ملی و محلی کارآمدی چندانی نداشتند و در نهایت جامعه جهانی به این نتیجه رسید که مشکل عمده شهری در شیوه مدیریتی منابع مالی و عدم توجه به جنبه های اجتماعی و انسانی است. بنابراین در سال ۱۹۹۰ گزارشی توسط سازمان برنامه و توسعه سازمان ملل منتشر گشت که در آن اهمیت توجه به توسعه انسانی و مردم به عنوان ثروت واقعی هر جامعه تاکید شده و این زمینه ای برای شکل گیری الگوی حکمروایی خوب را فراهم ساخت.

در واقع ناکامی های اجرایی برنامه های توسعه از بالا به پایین که موجب شکاف بین مردم و تصمیم گیران و مدیران شهری بود زمینه طرح ایده حکمروایی خوب شهری با مولفه های مشارکت، قانونمداری، شفافیت، پاسخگویی، عدالت را فراهم ساخت (اسدی، ۱۳۸۸: ۶)، که به موجب آن دستیابی به توسعه پایدار در گرو همکاری بخش های مختلف از جمله دولت، بخش خصوصی و جامعه است (برنامه توسعه سازمان ملل متحد، ۱۹۹۷).

بسیاری از مشکلات شهر بجنورد ناشی از تقلید ناآگاهانه از الگوهای توسعه بیرونی هستند که با ظرفیت های اجتماعی آن مطابقت ندارد و از طرفی برای شهروندان در نظام مدیریتی نقش و جایگاهی قایل نیستند. حال آنکه شهر بجنورد متشکل از قومیت های متعدد است که به خوبی با هم در تعاملند و دارای روحیه ای مشارکت جو می باشند، این عوامل در کنار شرایط اقلیمی مناسب و پتانسل های زیست محیطی نشان دهنده این امر است که این شهر می تواند بستری برای اجرای رویکرد حکمروایی شهری مبتنی بر بومی سازی و مشارکت مردمی گردد.

بومی سازی به عنوان یکی از مولفه های این رویکرد به کاهش پیامدهای آسیب شناختی جریان توسعه از طریق سازگاری با مفاهیم مطرح شده در پارادایم های جدید توسعه و تقویت سرمایه اجتماعی، دموکراسی مشارکتی و توانمندسازی قشر ضعیف جامعه تاکید دارد. چنین راهبردی می تواند به توانمندسازی و مشارکت مردم در جریان توسعه و شکل گیری یک جریان توسعه درون زا و متکی به خود و پایدار منجر شود. بنابراین با توجه به نتایج مثبت رویکرد حکمروایی خوب شهری در کشورهای توسعه یافته ضرورت بازنگری در شیوه های مدیریتی در کشور و چه بسا در شهر بجنورد را برای ما روشن می سازد زیرا برای دستیابی به توسعه منطقه ای باید خود مردم را درگیر کرد و توسعه به صورت بومی و برآمده از ارزش ها و مشارکت

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

شهروندان آن صورت گیرد. در این تحقیق سعی می شود تا با گردآوری شاخص های حکمروایی خوب شهری، به بررسی و تحلیل این امر پرداخته شود که آیا توسعه بومی در شهر بجنورد در چهارچوب حکمروایی خوب شهری بوده است یا خیر؟

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی- تحلیلی می باشد که در یک کلیت منطقی در قالب فرایند علمی تحقیق صورت می پذیرد. روش گردآوری اطلاعات به دو صورت کتابخانه ای (مطالعه اسناد و منابع مربوط) و میدانی، از طریق پرسشنامه صورت می گیرد. ابزار تجزیه و تحلیل اطلاعات در بخش آماری، نرم افزار آماری SPSS می باشد.

جامعه آماری پژوهش نیز تمامی ساکنان بالای ۱۸ سال محله مفخم شهر بجنورد می باشند؛ برای بدست آوردن حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است.

پیشینه

حکمرانی خوب برای اولین بار در سال ۱۹۷۹ توسط ویلیام سون در ادبیات اقتصادی به کار رفته است. تعابیر متفاوتی از مفهوم حکمرانی خوب ارائه شده است، برخی آن را با ویژگی هایی همچون حاکمیت قانون، پاسخگویی، کارایی و... تعریف می کنند و برخی نیز آن را با عناصرش از جمله تنوع میان افراد، سازمان ها و نهادها، پویایی محیطها و تغییر تعاملات میان بازیگران و نهادها و عقلایی کردن نقش دولت و ... تعریف می کنند (قلی پور، ۱۳۸۷: ۷۳). و پس از آن مطالعات بسیاری در این زمینه شکل گرفته مواردی در آن در ذیل گردآوری شده است:

در پژوهشی با نام «حکمروایی محلی و همبستگی اجتماعی در اوکراین» به سال ۲۰۱۳، موانع اجرایی شدن حکمروایی محلی و همبستگی اجتماعی بر شمرده شده است. عواملی مانند نبود اراده ی لازم برای اجرایی نمودن برنامه ها، نبود انگیزه برای اصلاح سیستم، تمرکز قدرت اقتصادی و سیاسی و متعاقبا بحران، رکود و سطح بالای فساد موجب شکل گیری جامعه ای متفرق شده است که در آن گروه های گوناگون در جامعه با یکدیگر همبستگی کم-تری داشته و جامعه مدنی نقش بسیار ضعیفی را ایفا نموده است (Bartlett & Popovski, 2010).

گانی و دانکن در پژوهشی با عنوان ارزیابی شاخص حکمروایی برای جزایر کوک، سه بعد از حکمروایی شامل قانون مداری، اثربخشی و کیفیت زندگی با معیارهای مختلف را اندازه گیری کردند. نتایج نشان می دهد که عملکرد حکمروایی در جزایر کوک بین سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ به دلایل بی ثباتی سیاسی و افزایش فساد با رکود مواجه شده است (Gani & Duncan, 2007).

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

در پژوهشی با عنوان «ارزیابی و تحلیل مدیریت شهری با تاکید بر شاخص های حکمروایی مطلوب شهری» توسط محمد حسین سرایی و همکاران صورت گرفته نتایج مبنی بر این بود که موقعیت شهر خرم آباد از میان چهار حالت تهاجمی، محافظه کارانه، تدافعی و رقابتی در بدترین وضعیت ممکن یعنی موقعیت تدافعی قرار دارد. و نظر شهروندان در مورد شاخص های حکمروایی خوب مثبت نمی باشد (سرایی و همکاران، ۱۳۹۳).

از تحقیقاتی که درباره ی حکمروایی صورت گرفته و به صورت مستقیم و غیر مستقیم با سطح محلی و اجتماع محلی مرتبط است می شود به نتایج تحقیقی که در کشور نپال انجام شده اشاره کرد. در این کشور، از اواسط دهه ی ۱۹۹۰ تمرکززدایی در مقیاس بزرگ و برنامه های تقویت حکمروایی محلی را آغاز کردند که در این زمینه بر نقش مثبت سازمان های اجتماع محور در توسعه تاکید شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که بیش تر پاسخگویانی که از آنان پرسشگری به عمل آمده است معتقدند، بسیج اجتماعی و توسعه اجتماع (محلی) باید به مثابه اجزای یکپارچه اصلاح حکمروایی محلی تلقی شوند و دولت محلی و توسعه اجتماع محور مکمل یکدیگرند (Mallik, 2013).

مبانی نظری

با مروری بر ادبیات توسعه می توان دریافت رویکردهای مختلفی از جانب مکاتب گوناگون اقتصادی در رابطه با مفهوم توسعه، اهداف، راهبردهای سیاستها و ابزارهای نیل به توسعه ارائه شده است. در سیر تحول آن به گونه ای به مفهوم سرمایه نیز تسری یافته است، به طوری که ابتدا سرمایه مادی و فیزیکی به عنوان سرمایه در نظر گرفته می شد، بعدها سرمایه انسانی نیز مطرح گردید و سپس سرمایه دانش و سرمایه گذاری بر افزایش دانش و سطح یادگیری انسانها رواج یافت. امروزه نیز سرمایه اجتماعی و میزان مشارکت افراد در عرصه های گوناگون اقتصادی سیاسی و... مطرح می باشد که برگرفته از میزان کاهش عدم اطمینان بین مردم از یک سو و مردم و مسئولین از سوی دیگر است (توسلی و همکاران ۱۳۹۲: ۱۳۲).

بدیهی است که توسعه، پدیده و مقوله ای چندبعدی است و به عملکرد جامعه در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و غیره بستگی دارد به این ترتیب، الگوی توسعه هر کشوری به طور یقین باید مبتنی بر بنیان های فکری و فلسفی خاص خود استوار گردد. نکته مهم در تعیین و انتخاب الگوی مناسب توسعه، مفهوم توسعه بومی است. در گذشته، عمدتاً فرضیه ها و مفاهیم از یک کشور یا منطقه خاص و با ویژگی های معین و منحصر به فرد، بدون هیچ گونه تعدیل و تطبیق به دیگر مناطق جهان که ویژگی ها خصوصیات و مقتضیات متفاوتی داشتند، انتقال یافته و عیناً به کار گرفته شده است. بی حاصل بودن این اقدامات توسعه ای و بعضاً دستاورد های نامطلوب و در نتیجه تضییع منابع، به زودی این باور را در اذهان برخی اندیشمندان توسعه نشانده که هر کشوری باید در چارچوب مقتضیات و داده های اقلیمی و محیطی، انسانی، و نهادی خود، الگوی خاصی از توسعه را طراحی و به اجرا بگذارد (توسلی و همکاران ۱۳۹۲: ۱۵۱-۱۵۲).

الگوی حکمروایی شهری به عنوان بدیلی برای الگوی سنتی مدیریت شهری اولین بار در اواخر دهه ۱۹۸۰ با ابتکار بانک جهانی و مرکز اسکان بشر سازمان ملل و سایر نهادهای بین المللی در ادبیات توسعه، وارد شد و در واقع رهیافتی

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

ساختار شکنانه به برنامه ریزی توسعه شهری مدرن دارد که بیشتر مبتنی بر مالکیت خصوصی و عقلانیت ابزاری است (Putam, 1993: 163).

در برنامه توسعه سازمان ملل متحد حکمرانی به معنای، اعمال قدرت اداری، اقتصادی، سیاسی در راستای مدیریت امور کشور در تمام سطوح تعریف شده است و سازوکار فرآیندها و موسسات را دربرمی گیرد که از طریق آن شهروندان و گروه های جامعه، منافع خود را به هم پیوند زده، حقوق خود را پیگیری، تعهدات خود را ادا و اختلاف خود را حل و فصل می نمایند (برنامه توسعه سازمان ملل متحد، ۲۰۰۰: ۱). این الگوی مدیریت شهری یک فرم جدید از مدیریت شهری است که پاسخگوی ضرورت تعادل چند وجهی میان عناصر و نیروهای تاثیرگذار در جهت پایداری توسعه و شهروندمداری است. از این رو توجه و تعمق در الگوی یاد شده، کمک زیادی به یافتن ترکیب جدیدی از همکاری سه بخش دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی در ارائه خدمات عمومی بهتر خواهد نمود. (برنامه توسعه سازمان ملل متحد، ۱۹۹۷). در واقع ناکامی های اجرایی برنامه های توسعه از بالا به پایین و آمرانه که نگاهی یک سویه به شهروندان و آینده داشتند و نیز شکافها و جدایی که بین مردم و تصمیم گیرندگان و مدیران شهری وجود داشت، زمینه طرح ایده حکمروایی خوب با مولفه هایی چون مشارکت، قانونمداری، شفافیت، پاسخگویی، عدالت را فراهم ساخت (اسدی، ۱۳۸۸: ۶). در واقع حکمروایی، عنصر ذاتی همکاری بین جامعه مدنی و جامعه سیاسی و همچنین بین دولت و شهروندان است و ریشه در چشم انداز مدیریت عمومی نو دارد که در واقع پاسخی به دلزدگی و ناامیدی از شکست های مشهود دولت رفاه، در هم آوردن موثرتر و کارآمدتر کالاها و خدمات عمومی است (Sadshiva, 2008: 6).

مرکز اسکان سازمان ملل حکمروایی مطلوب شهری را بکارگیری بخش های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و اجرایی در مدیریت شهری می داند. این حکمروایی مجموع همه افراد و نهادها، بخش های عمومی و خصوصی، برنامه ریزی و مدیریت امور عمومی شهر می باشد. حکمروایی مطلوب شهری با این اصول شناخته می شوند: (۱) پایداری (۲) تفویض مسؤلیت به سطوح پایین (۳) عدالت و برابری (۴) کارآیی (۵) شفافیت و پاسخ گویی (۶) التزام مدنی (۷) امنیت (Auclair & Jackohango, 2009: 3-4).

برنامه توسعه سازمان ملل ۱۵ اصل و ویژگی عمده برای حکمروایی مطلوب شهری تعریف کرده است که عبارتند از: مشارکت، حکومت قانون، شفافیت، عدالت و برابری، کارآیی و اثربخشی، پاسخ گویی، بینش راهبردی، مشروعیت، موضوعات اکولوژیکی، توانمندسازی، همکاری و موضوعات مربوط به اجتماعات محلی (UNDP, 1997: 6).

تطبیق شاخص های توسعه بومی با حکمروایی خوب شهری

شاخص	توسعه بومی	حکمروایی خوب شهری
همه جانبه بودن	انسان موضوع محوری برنامه های توسعه	الگوی مدیریتی با محوریت انسان
	توجه به دانش و افزایش سطح یادگیری توجه به ابعاد مالی و فیزیکی	توجه به ابعاد اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در کنار ابعاد انسانی
تمرکززدایی	طرح های توسعه مبتنی بر بنیان های فکری و ظرفیت های جامعه	استفاده صحیح از منابع در دسترس

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

همکاری بخش های خصوصی، دولت و جامعه مدنی در تهیه و اجرای و نظارت برنامه	عدم تحمیل برنامه های یکسان جهانی به جامعه	
تفویض مسئولیت به سطوح پایین	مشارکت نهادهای مردمی در کنار دولت	
مشارکت شهروندان در امور تصمیم سازی، تصمیم گیری و اجرا	توجه به میزان مشارکت افراد در عرصه های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی	مشارکت شهروندان

با توجه به مباحث گفته شده اینطور استنباط می شود که حکمروایی مطلوب شهری می تواند به عنوان ابزاری برای دستیابی به توسعه مطلوب شهری قرار گیرد و این مهم از طریق به کارگیری شاخص های حکمروایی در روند توسعه در سطوح محلی به دور از تقلیدهای کورکورانه از برنامه های یکسان جهانی محقق خواهد شد بنابراین برای تحلیل این امر که آیا توسعه بومی شهر بجنورد در چهارچوب رویکرد حکمروایی خوب شهری است نیاز به شاخص های آن داریم که در ادامه به معرفی شاخص های هشتگانه حکمروایی خوب شهری به همراه گویه های آن در تحقیق حاضر می پردازیم:

شاخص ها و گویه های حکمروایی خوب شهری

ردیف	شاخص حکمروایی خوب شهری	گویه های مورد نظر
۱	مشارکت	<ul style="list-style-type: none"> - مشارکت نهادهای مدنی و بخش خصوصی - مشارکت مردم در برنامه ریزی، تصمیم سازی و تصمیم گیری - تفویض اختیار به سطوح پایین تر
۲	حاکمیت قانون	<ul style="list-style-type: none"> - سنجش فساد - پایبندی افراد محله به قوانین وضع شده - پایبندی مدیریت محله به عرف و آداب و رسوم محله
۳	شفافیت	<ul style="list-style-type: none"> - صداقت در ارائه اطلاعات - شفافیت در تصمیم گیری - شفاف سازی درباره مسئولیت ها
۴	پاسخده بودن	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات - فراهم کردن تسهیلات در سازمان های مربوطه به منظور پاسخگویی به شهروندان
۵	اجماع نظری	<ul style="list-style-type: none"> - کار مشارکتی - حمایت از منافع اکثریت گروه ها و طبقات اجتماعی

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

هم فکری مدیریت محله با سایر سازمان ها و نهادهای شهری	-		
عدالت جنسیتی دسترسی به فرصت های برابر و یکسان توزیع عادلانه امکانات	- - -	برابری	۶
در نظر گرفتن منابع و محیط زیست رضایت از خدمات ارائه شده بهبود روش ها براساس دانش جدید	- - -	اثربخشی و کارآیی	۷
شایستگی مدیران محلی در پذیرش مسئولیت احساس مسئولیت مدیران محلی مسئولیت پذیری مردم	- - -	مسئولیت	۸

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش محله مفخم شهر بجنورد می باشد. این محله توسط ۴ محور شرعی، طالقانی، بهشتی و ۳۲ متری شهرسازی محدود شده است و در مجاورت بازار شهر قرار گرفته است. در حقیقت این محله محدوده ای شامل اطراف مسجد جامع، خیابان شهید صفا، بخشی از محله قدیمی دروازه گرگان و ... می باشد و به دلیل اینکه ساکنان آن از تمکن مالی بهتری برخوردارند، نسبت به ساریان محله که در مجاورت آن قرار دارد، دارای ساختمان های بزرگ، زیبا و مقاوم تر است.

یافته های تحقیق

پس از معرفی شاخص های مورد نیاز و معرفی محله مفخم ابتدا به منظور تحلیل وضعیت هر یک از شاخص های حکمروایی از آزمون T تک نمونه ای استفاده می کنیم و در نهایت به منظور بررسی وضعیت محله مورد مطالعه در حالت کلی نیز از آزمون T تک نمونه ای استفاده می شود.

مشارکت

در معرفی شاخص مشارکت حکمروایی خوب شهریمشارکت نهادهای مدنی با میانگین ۲/۲۵ و پس از آن مشارکت مردم در برنامه ریزی، تصمیم سازی و تصمیم گیری با ۳/۵۸ به ترتیب وضعیت مناسبی نسبت به سایر گویه ها دارند.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص مشارکت

شاخص	گویه	میانگین	انحراف	اختلاف از	رتبه
------	------	---------	--------	-----------	------

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

مشارکت	مشارکت نهادهای مدنی و بخش خصوصی	۳.۱۵	۰.۷۰	۰.۱۴	۱
مشارکت مردم در برنامه ریزی، تصمیم سازی و تصمیم گیری	۳.۱۱	۰.۶۹	۰.۰۶	۲	
تفویض اختیار به سطوح پایین تر	۲.۳۱	۱.۰۸	۰.۲۲	۳	

حاکمیت قانون

با بررسی میانگین گویه های حاکمیت قانون مشاهده می شود که پایبندی افراد محله به قوانین وضع شده با مقدار ۳.۵۷ و پس از آن پایبندی مدیریت محله به عرف و آداب و رسوم محله با ۳.۳۸ وضعیت مناسبی نسبت به سایر گویه ها دارند.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص حاکمیت قانون

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
حاکمیت قانون	سنجش فساد	۲.۸۲	۰.۸۴	۰.۰۸	۳
	پایبندی افراد محله به قوانین وضع شده	۳.۳۳	۰.۶۵	۰.۱۳	۱
	پایبندی مدیریت محله به عرف و آداب و رسوم محله	۳.۱۷	۰.۶۷	۰.۰۶	۲

شفافیت

در مقایسه گویه های شاخص شفافیت حکمروایی خوب شهری گویه صداقت در ارائه اطلاعات و شفافیت در تصمیم گیری پس از آن شفاف سازی درباره مسئولیت ها به ترتیب با میانگین ۳.۱۳ و ۳.۱۰ و ۲.۸۹ وضعیت مناسب تری نسبت به گویه های دیگر دارند.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص شفافیت

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
شفافیت	صداقت در ارائه اطلاعات	۳.۰۲	۰.۴۸	۰.۱۳	۱
	شفافیت در تصمیم گیری	۳.۰۸	۰.۶۳	۰.۱۰	۲
	شفاف سازی درباره مسئولیت ها	۲.۶۹	۰.۷۲	۰.۱۰	۳

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

پاسخده بودن

گویه برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات با ۳.۱۴ وضعیت مناسب تری به گویه فراهم کردن تسهیلات در سازمان های مربوطه به منظور پاسخگویی به شهروندان دارد.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص پاسخده بودن

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
پاسخده بودن	برگزاری جلسات عمومی برای تشریح اقدامات	۳.۰۴	۰.۷۴	۰.۱۹	۱
	فراهم کردن تسهیلات در سازمان های مربوطه به منظور پاسخگویی به شهروندان	۲.۹۳	۰.۶۵	۰.۰۴	۲

اجماع نظری

مقایسه گویه های شاخص اجماع نظری نشان می دهد که گویه کار مشارکتی با ۳.۳۱ و گویه هم فکری مدیریت محله با سایر سازمان ها و نهادهای شهری با ۳.۲۶ و حمایت از منافع اکثریت گروه ها و طبقات اجتماعی به ترتیب وضعیت مناسب تری دارند.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص اجماع نظری

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
اجماع نظری	کار مشارکتی	۳.۳۱	۰.۷۳	۰.۳۱	۱
	حمایت از منافع اکثریت گروه ها و طبقات اجتماعی	۳.۰۶	۰.۷۵	۰.۱۶	۳
	هم فکری مدیریت محله با سایر سازمان ها و نهادهای شهری	۳.۱۶	۰.۷۲	۰.۲۶	۲

برابری

مطابق با جدول زیر گویه دسترسی به فرصت های برابر و یکسان با توجه به مقدار میانگین به دست آمده ۲.۰۳ در وضعیت مناسب تری نسبت به دو گویه عدالت جنسیتی با ۱.۹۶ و توزیع عادلانه امکانات با ۱.۹۵ می باشد.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص برابری

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
برابری	عدالت جنسیتی	۱.۹۶	۰.۸۳	۰.۴۲	۲
	دسترسی به فرصت های برابر و یکسان	۲.۰۳	۰.۸۱	۰.۴۱	۱
	توزیع عادلانه امکانات	۱.۹۵	۰.۸۰	۰.۴۰	۳

کارآیی و اثربخشی

در گویه های شاخص کارآیی و اثربخشی حکمروایی خوب شهری گویه بهبود روش ها براساس دانش جدید با میانگین ۳.۲۰ نسبت به دو گویه رضایت از خدمات ارائه شده و در نظر گرفتن منابع و محیط زیست به ترتیب با مقدار ۲.۷۷ و ۱.۷۱ وضعیت مناسب تری دارد.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص کارآیی و اثربخشی

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
کارآیی و اثربخشی	در نظر گرفتن منابع و محیط زیست	۱.۷۱	۰.۷۹	۰.۰۹	۳
	رضایت از خدمات ارائه شده	۲.۷۷	۱.۰۸	۰.۲۲	۲
	بهبود روش ها براساس دانش جدید	۳.۲۰	۰.۶۹	۰.۰۶	۱

مسئولیت

در گویه های شاخص مسئولیت حکمروایی خوب شهری گویه مسئولیت پذیری مردم با ۳.۹۲ وضعیت مناسب تری نسبت به دو گویه احساس مسئولیت مدیران محلی و شایستگی مدیران محلی در پذیرش مسئولیت دارد.

ارزیابی میانگین گویه های شاخص مسئولیت

شاخص	گویه	میانگین	انحراف معیار	اختلاف از میانگین	رتبه
------	------	---------	--------------	-------------------	------

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

میانگین	معیار			
۰.۱۳	۰.۴۸	۳.۱۳	شایستگی مدیران محلی در پذیرش مسئولیت	مسئولیت
۰.۱۶	۰.۷۵	۳.۱۶	احساس مسئولیت مدیران محلی	
۰.۱۴	۰.۷۰	۳.۹۲	مسئولیت پذیری مردم	

ارزیابی شاخص حکمروایی خوب شهری با استفاده از آزمون T-test

مقدار میانگین ۳			شاخص ها
سطح اطمینان ۹۵			
میانگین	اختلاف میانگین	معنی داری	
۳.۱۲	۰.۱۲	۰.۰۰۰	مشارکت
۳.۱۰	۰.۰۱۰	۰.۰۰۰	حاکمیت قانون
۲.۹۳	-۰.۰۷	۰.۰۰۰	شفافیت
۲.۹۸	-۰.۰۲	۰.۰۰۰	پاسخده بودن
۳.۱۷	۰.۱۷	۰.۰۰۰	اجماع نظری
۱.۹۸	-۱.۰۲	۰.۰۰۰	برابری
۲.۵۶	۰.۰۴	۰.۰۰۰	اثربخشی و کارایی
۳.۴۰	۰.۴۰	۰.۰۰۰	مسئولیت
۳.۰۳	۰.۰۳	۰.۰۰۰	مجموع

با بررسی نتایج حاصل از تحلیل آماری T بر روی شاخص های حکمروایی خوب شهری مشخص می شود شاخص مسیولیت با تفاوت میانگین ۰.۰۴ که مقداری بیش از میانگین در نظر گرفته شده می باشد در وضعیت بهتری قرار دارد و پس از آن شاخص های اجماع نظری، مشارکت، اثربخشی و کارایی و حاکمیت قانون با تفاوت مثبت نسبت به میانگین مد نظر در وضعیت مناسب تری ارزیابی می گردند. نتایج حاکی از آن است شاخص برابری بیش از سایر شاخص ها در وضعیت نامطلوبی قرار دارد.

برای اطمینان از وضعیت کل حکمروایی مطلوب شهری در محدوده مورد مطالعه، همه شاخص های آن را ترکیب کرده (کامپیوت شده) و به وسیله آزمون T-test فرضیه دوم تحقیق مورد آزمون قرار گرفت، براساس داده های جدول فوق، از آنجایی که متغیر حکمروایی مطلوب شهری در محدوده مورد مطالعه، مقدار ۰.۰۳ از حد متوسط میانگین ها بالاتر بوده و سطح معناداری کمتر از ۰.۰۵ می باشد، وضع این متغیر را در مدیریت محله اوین مثبت ارزیابی می کنیم.

نتیجه گیری

مدیریت شهری به شکل سنتی با توجه به پیچیده تر شدن مسائل و مشکلات شهری، جوابگوی مدیریت و اداره بهینه شهرها نمی باشد؛ به همین دلیل در سال های اخیر رویکردهای متعددی در حوزه مدیریت شهری به منظور عملکرد

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

بهینه این مدیریت مطرح شده که از جمله مهمترین این رویکردها می توان به حکمروایی مطلوب شهری و مدیریت محله اشاره کرد. حکمروایی، عنصر ذاتی همکاری بین جامعه مدنی و جامعه سیاسی و همچنین بین دولت و شهروندان است، این مفهوم بر این اصل بنیادین استوار است که دولت ها، به جای آنکه به تنهایی مسئولیت کامل اداره جوامع شهری را به عهده گیرند، بهتر است در کنار مردم، جامعه مدنی و بخش خصوصی به عنوان یکی از نهادها یا عوامل، مسئول اداره جامعه شهری محسوب شوند، با این تعبیر حکومت تسهیل کننده و زمینه ساز توسعه جامعه شهری می شود.

دولت با در دست داشتن ابزار اعمال قدرت به تنظیم قوانین و متعادل کردن روابط نهادهای مدنی می پردازد، جامعه مدنی، تسهیل کننده تعاملات میان اجتماع و سیاست است، بخش خصوصی، شغل و درآمد ایجاد می کند. بنابراین می توان نتیجه گرفت که سه عنصر قدرت، نفوذ و پول حاصل کارکرد هر یک از نهادهای یادشده بوده که از تعامل منطقی سه نهاد گفته شده، ارزش های اساسی جامعه یعنی آزادی، عدالت، رفاه و امنیت تحقق می یابد و در نهایت توسعه پایدار انسانی نهانی می شود.

براساس مطالعات صورت گرفته برای حکمرانی خوب شهری ۸ شاخص مشارکت، حاکمیت قانون، پاسخگویی، شفافیت، اجماع نظری، کارایی و اثربخشی، عدالت و مسئولیت پذیری تعریف شده است که در این تحقیق این شاخص های هشتگانه مورد استفاده قرار گرفته است و برای هر یک گویه تعریف شده تا براساس آن وضعیت گویه های هر شاخص به طور جداگانه بررسی شود. نتایج به دست آمده از آزمون T-test نشان می دهد که شاخص مسئولیت با میانگین ۰.۴۰ بیش از سایر شاخص ها در وضعیت مناسبی قرار دارد و پس از آن دو شاخص اجماع نظری و مشارکت حکمروایی خوب شهری که اساس این رویکرد هستند در وضعیت مثبتی ارزیابی می شوند.

شاخص شفافیت یک مبنای اصلی برای اعتمادسازی بین دولت و ملت است اگر که این شاخص در وضعیت مطلوبی قرار داشته باشد مردم به نهاد مدیریتی شهر با دیدی متفاوت نگاه خواهند کرد که در این صورت جنبه های دیگر حکمرانی تحقق خواهند پذیرفت. بر اساس تحلیل آماره T مقدار میانگین برای این شاخص ۲.۹۳ با سطح معنی داری ۰.۰۰ نشان دهنده سطح ضعیفی از این شاخص است.

برقراری سیستم حکمرانی خوب نیازمند چارچوب های قانونی عادلانه و منصفی است که از ویژگی بی طرفانه بودن برخوردار است. مقدار این شاخص با توجه به سطح معنا داری ۰.۰۰ به دست آمده از آزمون T، ۱.۹۸ می باشد که مقداری کمتر از میانگین مورد نظر است و این به این معنا است که امکانات به طور عادلانه توزیع نشده و سطح نارضایتی مردم نسبت به این مولفه را نشان می دهد.

به طور کلی بر مبنای محاسبه مجموع میانگین شاخص ها و اختلاف آن با میانگین مد نظر این نتیجه حاصل می شود که محله مفخم در سطح متوسطی از حکمرانی خوب شهری قرار دارد.

چهارمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست

منابع

۱. متوسلی، محمود،... مراد سیف، میرسعید مهاجرانی (۱۳۹۱)، توسعه بومی، تغییر ضروری و بنیادین. فصلنامه برنامه ریزی و بودجه. شماره ۳.
۲. قلی پور، رحمت الله (۱۳۸۷). حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت، تهران، مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، دفتر گسترش تولید علم.
۳. سرایی، محمدحسین، نعمت شاه کرمی، حجت انیژ، محسن کمانداری (۱۳۹۳). ارزیابی و تحلیل مدیریت شهری با تاکید بر شاخص های حکمروایی مطلوب شهری (مطالعه موردی: خرم آباد). نشریه مطالعات نواحی شهری، دانشگاه شهید باهنر کرمان. سال اول. شماره ۱.
۴. اسدی، روح الله. (۱۳۸۸). تحلیل جایگاه حکمروایی خوب شهری در شهر مشهد با مدل SWOT. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی، مشهد.
5. UNDP.1997. Governance for sustainable human development, New York, 2-9 Vol 1, No 1, pp 23- 55.
6. Sadashiva, M., (2008). Effects of civil society on urban planning and governance in Meysore, India. Doctoral thesis, Technical University of Dortmund.
7. Putham, r., (1993). Making democracy work. Princeton. Newjersey, Princeton University Press.
8. Mallik,V.(2013).Local and community governance for peace and development in Nepal, German Development Institute, Bonn.
9. Gani, A., & Duncan, R. (2007). Constructing a governance index for Cook Islands, 1985–2005. Pacific Economic Bulletin, 22(2), 104-118.
10. Bartlett,W., and Popovski,V.(2013). Local governance and social cohesion, Seventh Work Programme.development in Iran, Journal of political and development patterns with an emphasis on rural economic information, No 245- 246, pp 190- 201.
11. Auclair, C., Jackohango, A.2009. Good Urban Governance: Towards an Effective Private Sector Engagement, Private Sector Unit, UNHABITAT, 3-11.
12. 1389UN- HABITAT (2009), Urban Governance index (UGI) a tool to measure progress in achieving good urban governance.